

Miten julkisen hallinnon ja järjestöjen yhteistyötä pitäisi parantaa?
Oikeusministeriön kysely

2.8.2007 (tiedoston ensimmäinen versio tehty tällöin)

Tästä oli aikaisemmin versio, jossa ei ollut päivämääriä ja sivunumeroja. Korjasin nämä puutteet 27.6.2008.

Tämä kysely oli oikeusministeriön www.otakantaa.fi -foorumilla. Keskustelusta on jäljellä yhteenveto, http://www.otakantaa.fi/yhteenveto.cfm?page=yhteenveto_350_fi.

Tämä on melko rennolla kädellä kirjoitettu suuremmin miettimättä aihetta. Lähinnä ehdotin, että voisi tehdä tutkimuksen, jossa pengottaisiin miksi ihmiset ylipäänsä nykyaikana osallistuisivat yhdistystoimintaan. Sitten ehdotin, että julkisen hallinnon vaatima paperityö pitäisi tehdä mahdollisimman helpoksi yhdistysten kannalta, ja esitin jopa yhden käytännön ehdotuksen.

Tuossapa tuo sitten vähän tarkemmin.

YLEISTÄ

Ensinnäkin on todettava, että tällainen hölinä-pölinä-foorumi on monella tapaa rajoittunut.

Oikeusministeriön pitäisi pohtia samanlaista käytäntöä kuin Euroopan Unionissa mitä Komissio noudattaa vihreiden kirjojen ja muiden aloitteiden kanssa. Eli sinne voi monesti jättää kirjallisen lausunnon johonkin väliaikaiseen sähköpostiosoitteeseen. Ja aloitepaperissa on selvät kysymykset, joihin toivotaan vastauksia, esim. 20-30 kysymystä. EI ole vaikea homma, kun hoidetaan jollain RTF-tiedostolla (mieluummin ODT-tiedostolla) valmis vastauspohja, johon voi ryhtyä täyttämään vastaustaan. Ja kun sähköposti on väliaikainen, niin ei sitten tule ongelmaksi sähköpostiosoitteen väärinkäyttö, ettei joku virkamiesparka joudu vuosikautia ottamaan vastaan roskapostia. Kannattaisi ottaa mallia tosiaan Komissiolta:
http://ec.europa.eu/yourvoice/consultations/index_fi.htm

Toisekseen Otakantaa.fi:n uutiskirje ei toimi. Tästäkään kyselystä ei tullut sähköposti-ilmoitusta, että nyt vastailemaan. Hoitakaa homma kuntoon tyylikkäästi, eikä mitään olemattomia sähköpostilistoja, joita ei sitten käytetä. Mutta ei kuitenkaan mitään roskapostitusta - tietysti ei.

VASTAUKSIA KYSYMYKSIIN:

1. Mitkä asiat kansalaisyhteiskunnan ja julkisen hallinnon vuorovaikutuksessa tulisi kaikkein kiireisimmin pyrkiä ratkaisemaan?

Taustamateriaalin perusteella näyttäisi olevan niin, että verotus on iso ongelma, ja sitten siihen

Jukka Rannila, 2.8.2007 ja 27.6.2008

liittyvät tekijät. Sitten ongelmaksi nostettiin avustuksien yms. hakemiseen liittyvät ongelmat.

Yhtenäinen yhdistysten verolomake 6C on jo valmis, joten ajan kuluessa nähdään, onko se omiaan helpottamaan yhdistyksen verotukseen liittyviä epäselvyyksiä.

Lisäksi Verohallituksen ohjeen Dnro 384/349/2007, 30.4.2007 pitäisi tehdä vähänkin laajempaa kirjanpitoa pitävän yhdistyksen elämä helpommaksi.

Osoitteessa http://www.vero.fi/nc/sitemap.asp?domain=VERO_MAIN&language=FIN&article=&index= (haku onnistuu osoitteesta www.vero.fi) ei näytä olevan mitään linkkejä yhdistysverotukseen liittyen. Ohjeet sinne kuntoon, niin se jo helpottaa vähän asiaa.

Sieltä löytyy sitten monen mutkan kautta yhdistysten verotukseen liittyvä sivusto, mutta pitääkö sen olla niin monen mutkan takana. Vähän asiakaspalveluhenkeä - kiitos.

Sitten sitä miettii, että eikö yhdistyksille voisi olla sellainen yksi lomake, joka hoitaisi kaiken hallinnon jonkin tapahtuman järjestämiseen. Nyt pitää täyttää kaikenmaailman Gramex-, tapahtuma. yms. lomakkeita. Ei se nyt vaikea olisi tehdä sellaista lomakevihkoa, jonka voisi täyttää yhdeltä istumalta kaikki tapahtuman järjestämiseen liittyvät lomakkeet. Ja siitä sitten repäistä sivut irti ja siinä olisi sitten valmiina osoite, johon postittaa. Siitähän sitten irtoaisi esim. 5-10 kirjettä ja tiputtaa ne postiin. Ja kaksoiskappaleet yhdistykselle, jotka voi tiputtaa arkistoon ja kirjanpitoon.

2. Mihin asioihin neuvottelukunnan erityisesti tulisi panostaa neljän toimintavuotensa aikana?

Tähän vastaus myöhemmin.

3. Väitetään, että laajan suomalaisen kansalaistoiminnan näkemykset ja tarpeet eivät välity riittävästi julkishallinnon tietoon. Onko näin? Mitä parannusehdotuksia tähän asiaan löytyy?

Toivottavasti edellä mainittu neuvottelukunta pystyy näitä tarpeita ja näkemyksiä keräämään.

Yhdistysrekisterin hyötykäyttöä voisi tietysti pohtia. Eipä ole mitään tippunut postiin tähän liittyen.

Tietysti ensin pitäisi poistaa yhdistysrekisteristä ne toimimattomat yhdistykset. Toimimattomien yhdistyksen kummittelu yhdistysrekisterissä tekee yhdistysrekisterin hyötykäytöstä käytännössä mahdottomuuden.

Toisaalta tuon yhdistysrekisterin puhdistamisen voi välttää sillä, että sellaiset yhdistykset, jotka eivät ole esimerkiksi kymmeneen vuoteen toimittaneet tietojaan hallitusten jäsenistä eivät kuulu tällaisten kyselyiden piiriin. Tällöin ei tarvitse pohtia mitään valtavia hallinnollisia operaatioita rekisterin puhdistamiseen liittyen.

Tietysti voisi ajatella, että toimiville yhdistyksille voisi lähettää kyselyjä yms. Tietysti tämä on kustannuskysymys, kun postitus maksaa. Mutta tietysti tämän voisi hoitaa kerran vuodessa, ja

Jukka Rannila, 2.8.2007 ja 27.6.2008

kerätä kysymykset yhteen nippuun. Jos kyselyn hoitaa määrämuotoisena www-kyselynä, niin se vaatii kertakäyttöisen salasana+tunnus-yhdistelmän. Vapaamuotoisten lausuntojen pyytäminen voi aiheuttaa tiedostojen ja/tai postitusten tulvan, jota ei kukaan pysty hallitsemaan. Toisaalta on niin, että harvat yhdistykset monesti antavat edes vapaamuotoisia lausuntoja, joten vapaamuotoinen kysely ei välttämättä aiheuta mitään hallitsematonta tiedostojen ja/tai postin tulvaa.

Tai sitten tuollaisen palvelun kohdistus johonkin tiettyyn aihealueeseen. Silloin tietysti ongelmana on, että pitäisi kerran kerätä jonkin liiton kaikki yhdistykset samaan rekisteriin, mutta tämä ei muodosta ongelmaa, kun liitoilla on yleensä selvät rekisterit jäsenyhdistyksistään. Silloin on helppo tehdä kyselyjä kohdistettuna esim. muutamalle liitolle ja niiden jäsenyhdistyksille.

Se on jotenkin naurettavaa nykykäytännössä, että vain liitoilta ja keskusjärjestöiltä kysytään mielipiteitä. Niin kuin paikallis- ja piiriyhdistyksissä ei olisi mitään tietämystä. Kyllä karu totuus on, että tavallisen yhdistyksen ongelmat eivät oikein tahdo välittyä liitto- ja keskustoimistoille, ja ne sitten ne antava lausuntoja muka kaikkien yhdistysten nimissä.

NEUVOTTELUKUNNASTA

Sitten tähän neuvottelukunnan toimintaan. Siitähän on annettu se asetus 269/2007, joten siitä saa vähän ajatuksia.

Neuvottelukunnan tehtävänä on:

1) edistää yhteistoimintaa ja vuorovaikutusta kansalaisyhteiskunnan ja viranomaisten kesken;

Edellä mainitut kyselyt voisivat olla yksi tapa.

Sitten sellaiset hyvät www-sivut voisivat olla hyvä ratkaisu, jossa olisi kaikki oleellinen kerättynä yhteen paikkaan. Tämä taitaa olla nykyaikana itsestäänselvyys, joten on varmaankin hoidossa sitten aikanaan.

2) seurata kansalaisyhteiskunnan toimintaympäristön muutoksia sekä tähän liittyen Euroopan unionin ja kansainvälistä kehitystä;

Tämä on sillä lailla tärkeä, että yhdistystoiminnan luonne on muuttunut yleensä Suomen muuttuessa maatalousvaltaisesta maasta nykyiseen muotoonsa. Jotkut haluavat puhua yhteiskunnasta, mutta se johtaa loputtomaan väittelyyn yhteiskunnan käsitteestä.

Mutta järjestöjen kansainvälistyminen ja kansainvälistymisen muuttuessa aina vain arkisemmaksi voi aiheuttaa lainsäädännöllisiä muutostarpeita, joten sitä puolta pitää seurata tarkemmin. Siinä voisi olla yksi tarkistamisen paikka.

3) tehdä aloitteita, esityksiä ja antaa lausuntoja kansalaisyhteiskuntapolitiikan kannalta tärkeiden

osa-alueiden kehittämiseksi;

Tässä kohtaa tulee tietysti vastaan yhdistysten toimintaympäristön edellytysten luominen.

Edellä viittasin lomakevihkoon, jossa olisi kaikki yhdistyksen tapahtuman järjestämiseen liittyvät lomakkeet kerättyinä yhteen paikkaan. Kun ajattelee tavallista kansalaista, niin hänellä ei välttämättä ole mahdollisuuksia ja tietämystä ottaa kaikista yhdistyksen hallintoon liittyvistä tekijöistä selvää.

Vastaavia kerättyjä kokonaisuuksia pitäisi olla valmiina, jotta ne olisivat sitten yhdistysten käytettävissä. Jos halutaan edistää hallinnon ja järjestöjen yhteistyötä, niin silloin asioinnin pitää olla mahdollisimman yksinkertaista.

Yleishyödyllisyyden osalta olisi tietysti hyvä, että siinä olisi mahdollisimman suuri selkeys.

4) arvioida ministeriöiden kansalaisjärjestöstrategioita ja kansalaisten kuulemiskäytäntöjä;

Asetuksessa mainitaan, että kyseinen neuvottelukunta tulee valtioneuvoston kanslian alaisuuteen. Tämä on hyvä, koska yhdistystoiminta koskettaa kaikkia ministeriöitä, eikä yhdistystoimintaa voi paaluttaa minkään ministeriön yksinoikeudeksi.

Aikaisemmin viittasin yhdistysrekisterin hyötykäyttöön, jolloin eri ministeriöt voivat kohdistaa omaa toimintaansa tämän mukaan. Tietysti tietoturva- ja yksityisyyskysymykset pitää hoitaa kuntoon.

Sitten tulee vastaan tämä yksittäisen jäsenen mahdollisuus kuulemiseen. Täytyy kyllä myöntää, että ei ole kertaakaan ollut mahdollisuutta antaa jonkin järjestön jäsenenä mihinkään kyselyyn tms. mitään vastausta. Järjestöillä on monesti omia lehtiä, esim. keskusjärjestön toimesta, jolloin jonkin kyselyn markkinointi sitä kautta ei pitäisi ongelma. Tässäkin pitää olla oletuksena, että kaikki järjestön tietämys ei ole liitto- tai keskustoimistossa, kuten nykykäytännössä oletetaan.

5) seurata kansalaisjärjestöjä koskevien julkisen vallan päätösten johdonmukaisuutta ja ennakoitavuutta sekä tehdä aloitteita niiden kehittämiseksi;

Tässä tulee vastaan jälleen lainsäädännön seuranta. Suomen lainsäädännön ongelmia on sektorikohtainen hajanaisuus, jolloin eri laissa on erilaisia määritelmiä samalle asialle. Tämän tilanteen selkiyttämiseksi yhdistysten osalta varmaankin riittää töitä. Sitten toinen kummallisuus on oikeuskäytännössä on valmistelukirjallisuuden lukeminen. Verrattuna Euroopan Unionin direktiiveihin valmistelukirjallisuus on direktiivissä, eikä sitä tarvitse etsiä suomalaiseen tapaan kaikenmaailman hallitusten esityksistä. Tietenkään tällainen neuvottelukunta ei voi poistaa järjestelmän epäkohtia, mutta yhdistysten lainsäädännön selkeyttäminen vähitellen voisi olla parannus tilanteeseen.

Ehkä tarvittaisiin Euroopan Unionista tuttu valkoisen kirjan tapainen lainsäädäntöehdotusten joukko, josta voitaisiin vähitellen siirtyä todellisiin lakiesityksiin.

Toinen asia on, että jokainen ministeriö ei keksi samaan asiaan omaa ratkaisuaan järjestöjen kanssa tehtävään yhteistyöhän. Tietysti pitäisi valita ne toimivimmat, mutta se on tietysti arvostuskysymys.

6) tehdä aloitteita Suomen kansalliselle ja kansainväliselle kansalaisjärjestöjä koskevalle toimintalinjalle;

Tämä taitaa olla aikaisemmin vastattu järjestön kansainvälistymistä koskevassa huomiossa.

Taustamateriaalissa mainittiin järjestöjen avustushakemusten ja avustushakemusten käsittelyn yhtenäistäminen. Yksi asia olisi vielä tutkia kunnallisesti tätä tilannetta, koska eri kunnissa näyttää olevan mitä erilaisimpia tapoja saman asian ratkaisuun - olisiko siinä yhtenäistämisen tarvetta, vai ovatko yhdistykset tyytyväisiä nykytilanteeseen?

7) käynnistää selvitys-, tutkimus- ja kehittämishankkeita, edistää tutkimustoimintaa ja tutkimustulosten hyödyntämistä sekä tiedottaa hankkeiden ja tutkimusten tuloksista.

Tässä tulee vastaan se lainsäädännön yhtenäistäminen, joten siinä voisi olla ensimmäinen selvitystyö.

Aikaisemmin on mainittu hallinnon yhtenäistäminen ja yhden luukun/lomakevihkon periaate. Näihin pitäisi etsiä ja tutkia hyvät ratkaisut, jolloin yhdistyksiä ei rasiteta turhaan moneen suuntaan hajautuneella hallinnolla.

Sitten olisi hyvä tietysti tutkia jatkossa yhdistystoimintaa rasittavista tekijöistä, eli tästä voisi olla erilaisia kyselyjä - kyselytapaa ei tässä nyt määrätä. Mutta ajan kuluessa eri tekijät voivat nousta rasiiteeksi, kun tulee uusia tilanteita ja yhdistykset toimivat eri tilanteissa. Tämä oli nyt sellainen yleinen lausahdus, mutta esimerkiksi uudenlaiset rahankeräystavat voivat aiheuttaa päänvaivaa tulkintatilanteissa.

Tulee vähän mieleen maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunta, joka tekee säännöllisiä kyselyitä maanpuolustusasenteisiin liittyen. Jos tässä rakentaisi useamman järjestön kanssa yhteisiä kysymyssarjoja, niin tällöin voisi saada suuntaan kansalaisten yhdistysasenteista. Tulee välillä mieleen, että onko ihmisillä oikeasti niin paljon halua toimia yhdistyksissä, ja millaiseen toimintaan ihmiset yleensä haluavat suostua - siis oikeasti, eikä perustuen mihinkään arvailuun.

Sitten tulee vastaan järjestöihin liittyvän tutkimustoiminnan rahoittaminen. Eli voisi tutkia/pohtia vaihtoehtoa, jossa tällaisen tutkimustoiminnan rahoituspäätökset keskitettäisiin neuvottelukunnalle, jolloin tutkimusohjelma olisi yhdenmukainen ja tutkimustoimintaa voitaisiin kehittää pitkäjänteisesti. Ja varmaankin oma julkaisusarja olisi hyvä tutkimustuloksille. Taitaa olla vähän hajallaan järjestöjen tutkimuksen rahoitus ja asiantuntemus.

Siinäpä noin pikaisesti ajateltuna muutama päällimmäinen ajatus.